

# BIOETIKA, LEKÁRSKA ETIKA A OŠETROVATEĽSKÁ ETIKA

---

Predmet: *Filozofia a etika v ošetrovateľstve*

Študijný program: Ošetrovateľstvo

Mgr. Juraj Čáp, PhD.

Prezentácia č. 9

# Otázky praxe

*Povedať pacientovi pravdu?*

*Čo všetko má pacient vedieť, aby mohol podpísať informovaný súhlas?*

*Čo ak moja kolegyňa berie úplatky?*

*Čo mám robiť, keď je nejaký terapeutický výkon proti môjmu presvedčeniu?*

**Čo máme robiť ako profesionáli?**

# Profesionálny prístup

- Diagnostika, výkony, intervencie – **výkonovo inštrumentálna činnosť** (vedomosti, zručnosti).
- **Správanie k pacientom**, kolegyniam/kolegom, k rodinám – morálne vlastnosti a postoje (vedomosti, zručnosti).

# Súčasná súvislosť

- Rozvoj technológií.
- Rozvoj profesijných etík.
- Kritika medicíny a ošetrovateľstva (napr.: Zameranie skôr na liečbu a nie na starostlivosť a prevenciu).
- Zmena vzťahu medzi pacientom a sestrou a lekárom.

# Súčasná súvislosť

- Feministické hnutie („feminizácia“).
- Legislatíva – zmena zákonov (EU).
- Zvyšovanie významu individuálnej slobody – autonómia.
- Nárast cien za starostlivosť.



# BIOETIKA *(Bioethics, Biomedical ethics)*

**Bioetika** má široký predmet skúmania sústredený na morálne otázky, ktoré vznikajú hlavne pri rozvoji biologických vied.

napr. BE nemá prísahu, nie je naviazaná na konkrétnu profesiu.

# BIOETIKA *(Bioethics, Biomedical ethics)*

- Subdisciplína aplikovanej etiky.
- Nadradený termín lekárskej etike, ošetrovateľskej etike.
- Biológia, genetika, životné prostredie, biologická diverzita, it+biotechnológie.
- Interdisciplinarita.

# BIOETIKA *(Bioethics, Biomedical ethics)*

- Axiologické otázky.
- Biotechnické a biomedicínske otázky.
- Sociálne problémy (kontrola pôrodnosti, zdravie obyvateľstva..).
- Fauna a flóra, environmentálne, ekologické problémy.



# LEKÁRSKA ETIKA *(Medical Ethics)*

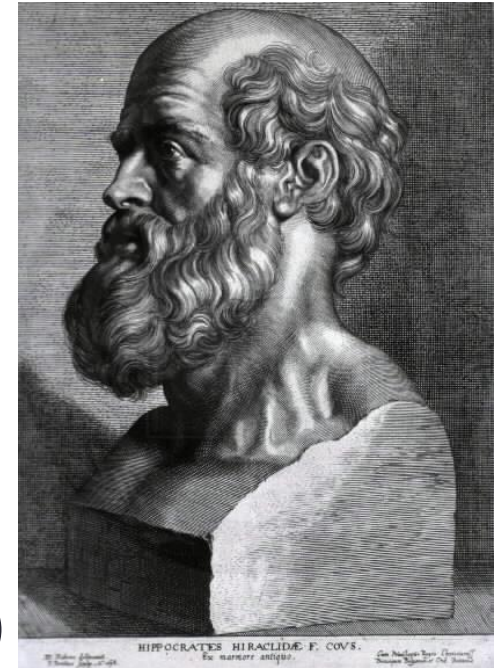
A speech bubble with a grey border and a tail pointing towards the main text.

Kriticky  
reflektuje

LE patrí medzi **aplikované etiky** a zaoberá sa hodnotami, morálnymi súdmi a problémami, ktoré sa vyskytujú v medicíne (v teoretických predpokladoch, praxi, výskume a vo vzdelávaní) .  
Nadväznosť na profesiu.

# Východiská

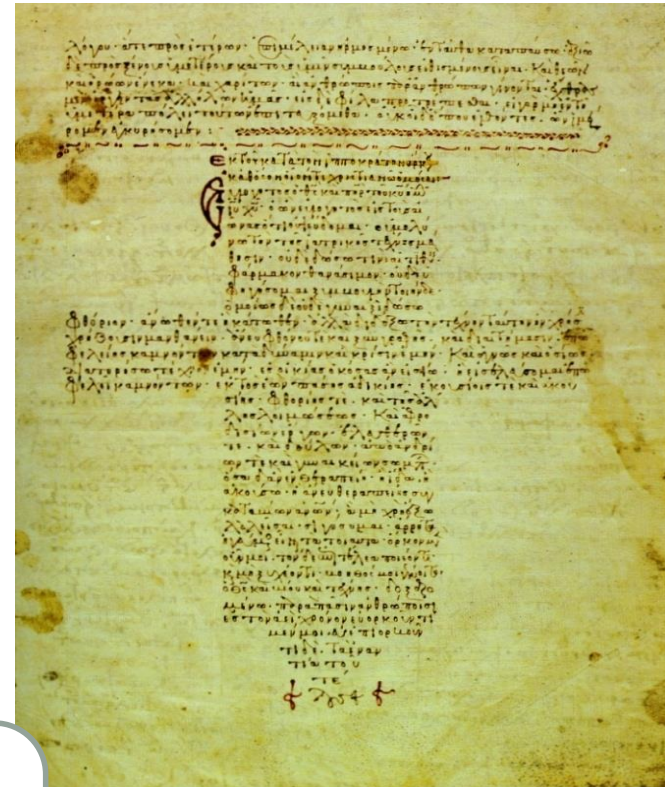
- *Hippokratovký kódex/prísaha (cca. 460 p.n.l. – cca. 370 p.n.l.)*
- *Norimberský kódex (1947)*
- *Ženevská deklarácia (1948... 2005)*
- *Dohovor o ľudských právach v biomedicíne (1997) (č. 164)*



# Hippokratova prísaha a tradícia

- Forma morálneho záväzku.
- Reguluje spôsob správania.
- **Princípy:**
  - *Dobro pacienta je najvyšším zákonom*
  - *Predovšetkým neuškodiť*
- *Corpus Hippocraticum*

Základ medicíny  
a etiky v  
zdravotníctve vôbec



# Významné témy v histórii LE

## 40-50 roky

- Výskum na ľudskom subjekte.
- Vzťah lekár (zdravotník) - pacient alebo klient.

# Významné témy v histórii LE

## 40-50 roky

- Informovaný súhlas / informované odmietnutie
- Smrť a umieranie („odtabuizovanie“)

# Významné témy v histórii LE

## 60-70 roky

- Súkromie a dôvernosc' (mlčanlivost')
- Interrupcia / morálny status plodu
- Alokácia vzácných zdrojov
- Definícia smrti

# Významné témy v historii LE

80 roky

- Genetika
- Profesionální etiky
- Ošetrovateľská etika

# Významné témy v histórii LE

## 80 roky

- Reprodukcia
- AIDS/HIV
- Práva zvierat / výskum



# Významné témy v histórii LE

## 90 roky

- Ľudský genóm
- Právo na zdravotnú starostlivosť a jej reforma
- Manažment
- Klonovanie

# Významné témy v histórii LE

## 90 roky

- Výskum na kmeňových bunkách a terapia
- Gerontológia
- Multikultúrna problematika
- Alternatívna medicína / „nezápadná“ medicína

# Ošetrovateľská etika

- Medicína sa radí k prírodným aplikovaným disciplinám.
- Ošetrovateľstvo je zaradené medzi humanitné aplikované disciplíny.



- Iná interpretáciu človeka – pacienta, ako východiskový bod pre ich teóriu a prax.



nursing ethics

Web

Obrázky

Mapy

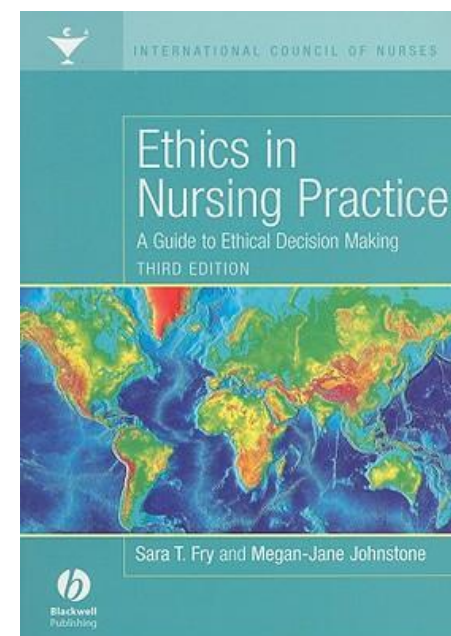
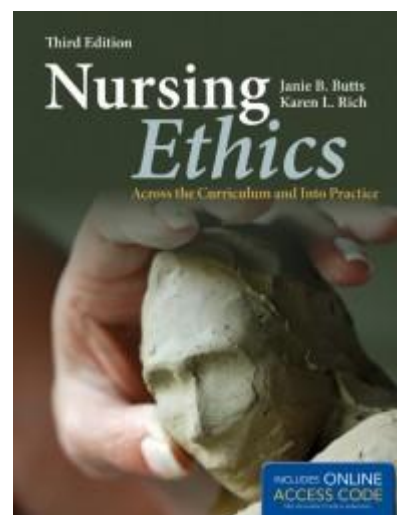
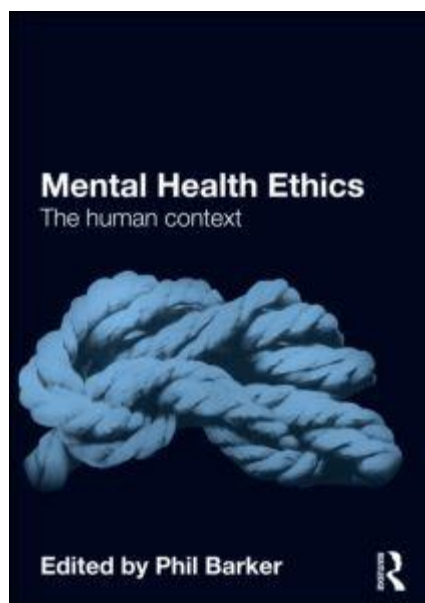
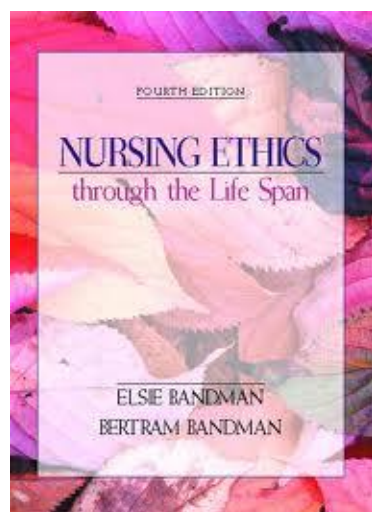
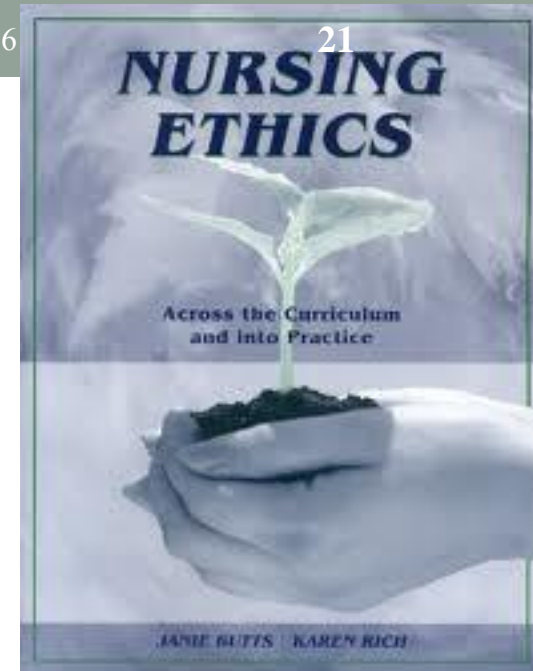
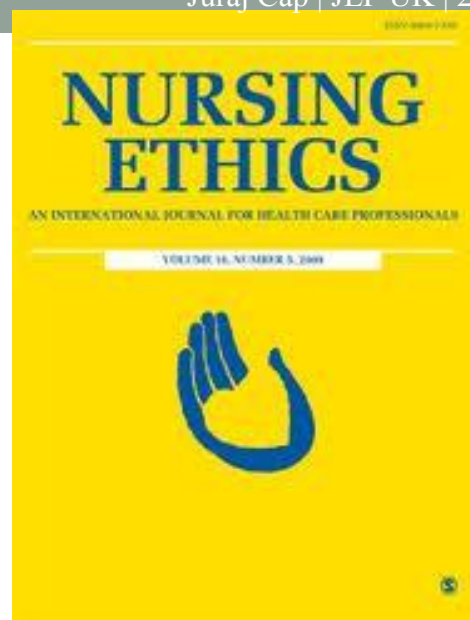
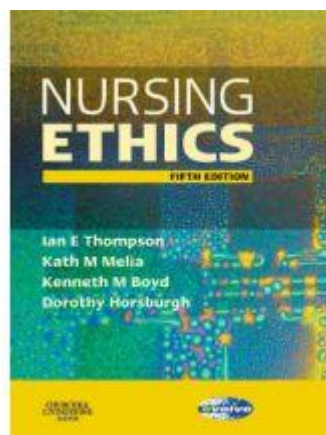
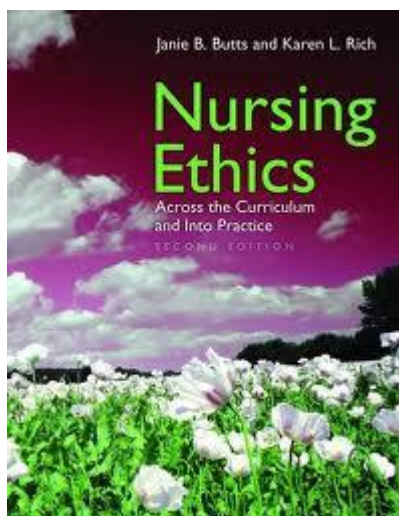
Knihy

Viac ▾

Vyhľadávacie nástroje

Približný počet výsledkov: 56 500 000 (0,22 sekúnd)

**Nursing ethics** - Wikipedia, the free encyclopedia[en.wikipedia.org/wiki/Nursing\\_ethics](http://en.wikipedia.org/wiki/Nursing_ethics) - Preložiť túto stránku**Nursing ethics** is a branch of applied ethics that concerns itself with activities in the field of nursing. **Nursing ethics** shares many principles with medical ethics, ...**Nursing Ethics**[nej.sagepub.com/](http://nej.sagepub.com/) - Preložiť túto stránku**Nursing Ethics** is an international peer reviewed journal that takes a practical approach to this complex subject and relates each topic to the working ...**Nursing Ethics** - Sage - Sage Publications[www.uk.sagepub.com/journals/Journal201821](http://www.uk.sagepub.com/journals/Journal201821) - Preložiť túto stránkuA SAGE Publications journal: **Nursing Ethics**: An International Journal for Health Care Professionals ... is an international peer reviewed journal that takes a ...**The ICN Code of Ethics for Nurses** - International Council of Nurses[www.icn.ch/about-icn/code-of-ethics-for-nurses/](http://www.icn.ch/about-icn/code-of-ethics-for-nurses/) - Preložiť túto stránku22.1.2013 – The ICN Code of **Ethics for Nurses**, most recently revised in 2012, is a guide for action based on social values and needs. The Code has served ...**Nursing Ethics** -- Your Source for **Nursing Ethics**[www.nursingethics.ca/](http://www.nursingethics.ca/) - Preložiť túto stránkuEthical issues in **nursing**: articles, books and other resources.**International Centre for Nursing Ethics** - University of Surrey - Guildford[www.surrey.ac.uk](http://www.surrey.ac.uk) > ... > **Research Centres** - Preložiť túto stránkuICNE is based in the Faculty of Health and Medical Sciences at the University of Surrey, Guildford, UK. It enables those engaged in all aspects of **nursing ethics** ...**Major Ethical Dilemmas in Nursing** | NurseTogether[www.nursetogether.com](http://www.nursetogether.com) > **Career** > **Career Article** - Preložiť túto stránku**Nurses** face **ethical** dilemmas everyday that can impact them and their patients. The decisions they make are affected by their beliefs, values and experiences.**nursing ethics** - Medical Dictionary - The Free Dictionary[medical-dictionary.thefreedictionary.com/nursin...](http://medical-dictionary.thefreedictionary.com/nursin...) - Preložiť túto stránkuthe values or moral principles governing relationships between the **nurse** and patient, the patient's family, other members of the health professions, and the ...**Code of Ethics for Nurses** - American Nurses Association[www.nursingworld.org](http://www.nursingworld.org) > **Ethics** - Preložiť túto stránkuThe Code of **Ethics for Nurses** was developed as a guide for carrying out **nursing** responsibilities in a manner consistent with quality in **nursing** care and the ...



# Ošetrovateľská etika

- Subdisciplína aplikovanej etiky.
- Filozofická (kritická) analýza morálnych fenoménov v ošetrovateľskej praxi, výskume, teórii a morálneho jazyka používaného sestrami.
- Skúmanie axiologických základov ošetrovateľstva.
- Navrhuje princípy, zásady a normy pre ošetrovateľskú prax, výskum, pedagogiku, teóriu.

# Špecifické úlohy ošetrovateľskej etiky

- Skúmať interakciu medzi sestrou a pacientom, prípadne inými osobami (rodina, lekár, iné sestry, blízke osoby) a vytyčovať žiaduce (profesionálne) formy medziľudských vzťahov.
- Formulovať povinnosti a zodpovednosť sestry a stanoviť hodnoty, normy a ciele profesie *deontológia* – náuka o povinnostiach.



# Špecifické úlohy ošetrovateľskej etiky

- Analyzovať **morálne komplikované situácie** (dilemy), ktoré nemajú jednoznačné riešenie z hľadiska dobra a zla (ospravedlnenia), a ukázať možné východiská a prístupy k nim.



# Špecifické úlohy ošetrovateľskej etiky – rola sestry ako „advokáta“

- Od sestry sa očakáva, že bude schopná porozumieť aj odlišnostiam v morálnych postojoch pacientov (prípadne príbuzných) v konkrétnej ošetrovateľskej starostlivosti.
- Bude tlmočiť ich postoje v rámci zdravotníckeho tímu (to znamená aj ostatným členom tímu, napríklad lekárom, psychológom, kňazom...).

# Starostlivosť – ako morálna hodnota

- Špecifický spôsob vzťahu jedného človeka k druhému, v určitom kontexte, so zameraním na udržiavanie a **rozvoj pacienta, ale aj sestry** v ich jedinečnosti a vzájomnom vzťahu.
- **Citlivý** (*sensitive*) a **podporujúci** (*supportive*) **prístup** sestry k situácii a podmienkam ohrozenej ľudskej bytosti, ktorá potrebuje pomoc.

# Sestra ako morálny činiteľ

- Cieľavedomé morálne rozhodovanie.
- Morálnu zodpovednosť.
- Zveľadľovanie vlastnosti zodpovedného morálneho činiteľa – cnosti.

# Vlastnosti morálneho činiteľa

- Morálna **citlivosť** na dôsledky aktu z ohľadom na blaho druhých.
- Morálna **úvaha**, ktorá vedie k náležitému smerovaniu konania.
- **Motivácia** klásť morálnosť nad iné kritériá.
- Dôslednosť (stálosť) implementácie morálneho rozhodovania do **konania** .

# The ICN Code of Ethics for Nurses

- *International council of nurses* štyri základné povinnosti (úlohy) sestier:
  - Podpora zdravia, predchádzanie chorobám, obnova zdravia a zmierňovanie utrpenia.
- Vychádza z rešpektovania ľudských práv.
- Upravuje nasledovné aspekty ošetrovateľskej profesie:
  - Sestry a ľudia, sestry a prax, sestry a ich profesia, sestry a spolupracovníci.

# The ICN Code of Ethics for Nurses

- Prezentuje hodnoty, ktoré tvoria základ ošetrovateľskej etiky:
  - starostlivosť, život, zdravie, dôstojnosť, úcta, spravodlivosť, kooperácia, individualizovaný a zároveň celostný prístup k človeku, informovanosť, autonómia, zodpovednosť, vzdelanie, rozvoj ošetrovateľstva ako vedy a profesie.

# Základné prístupy

Snaha  
stanoviť  
pevné  
princípy

- **Normatívny prístup** (principalizmus)  
(Princípy, normy, pravidlá, zásady, povinnosti)

Riešiť vždy  
iba konkrétnu  
situáciu

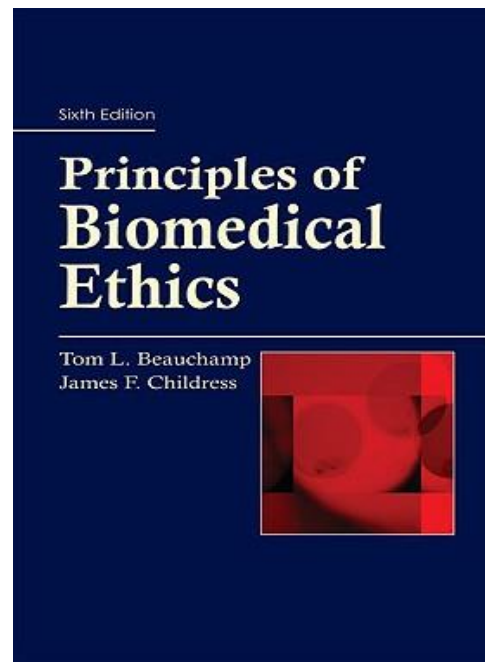
- **Deskriptívny prístup** (prípadové štúdie)  
(Opis, vysvetlenie, situačná podmienenosť)

- - **Kombinácia n+d**

Princípy definovať  
na základe  
situačného kontextu

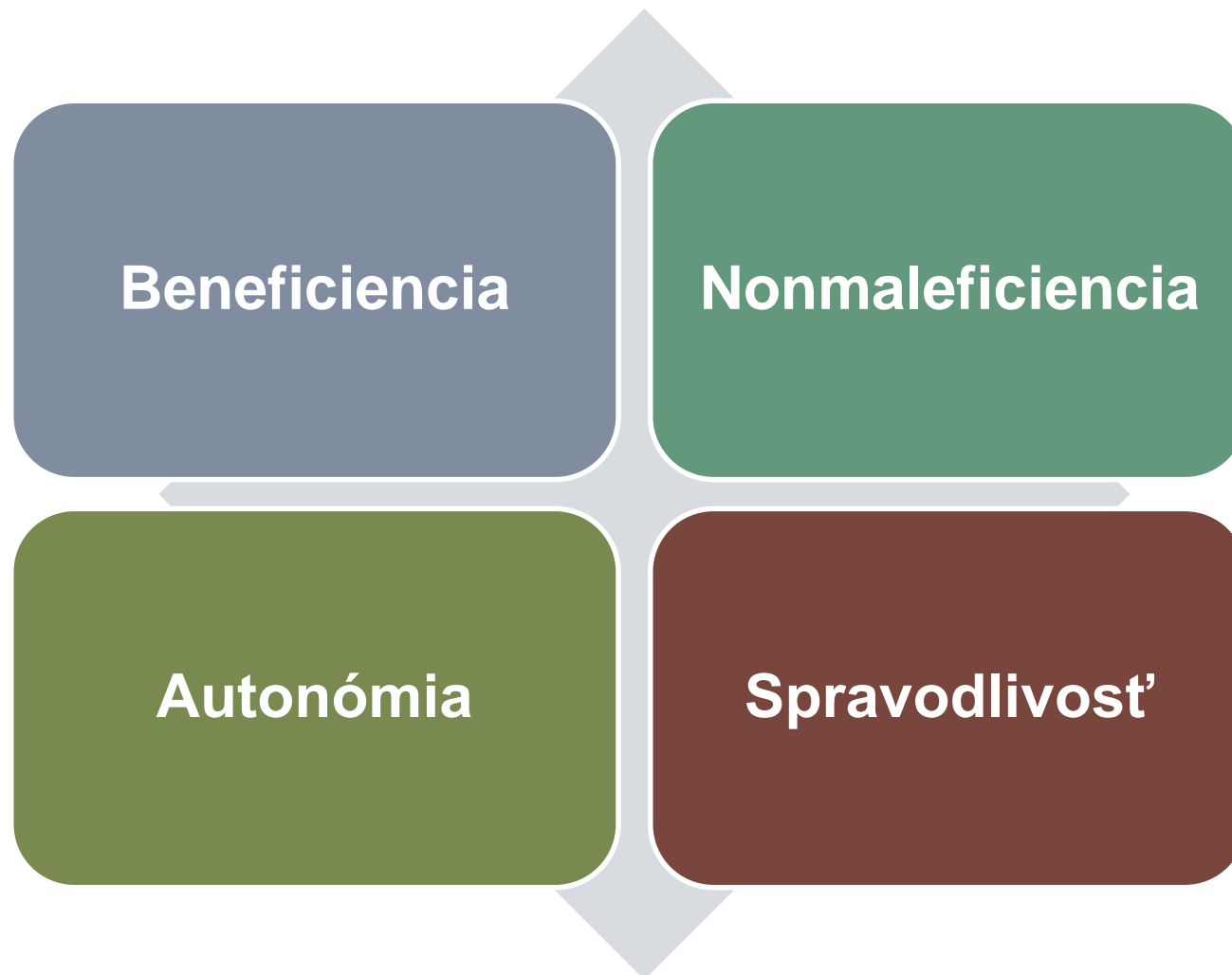
# ZÁKLADNÉ PRINCÍPY

---





# Základné princípy



# Princíp BENEFICIENCIE

- **Môžeme bližšie špecifikovať ako:**

- Ochrana života (prevencia)
- Obnova zdravia (liečba, starostlivosť)
- Zlepšovanie kvality života
- Úľava od utrpenia a bolesti

B. sa uplatňuje na individuálny život a celú spoločnosť

# Princíp NONMALEFICIENCIE

- **Môžeme bližšie špecifikovať ako:**
  - **Nevytváranie rizík.**
  - **Minimalizovanie možným rizík.**
  - **Neuškodiť** po fyzickej, psychickej, sociálnej (sociálno-kultúrnej) a spirituálnej stránke ľudskej bytosti.

Každý výkon v medicíne **vždy** predstavuje  
**riziko!!!**

# Doktrína dvojitého účinku

- Možnosť morálne ospravedlniť rôzne konanie, ktoré má **aj** negatívny dôsledok (poškodenie pacienta, smrť).
- Dôsledky akcie:
  - Jeden je **zamýšľaný**.
  - Druhý je **predvídaný**, ale **nie žiaduci**.
- Zvažuje sa motív konania.

# Doktrína dvojitého účinku

*príklady:*

Záchrana života tehotnej ženy s rakovinou v prípade, že je nutné ukončiť tehotenstvo.

Záchrana života pacienta s nádorovým ochorením mozgu a možnosť oslepnutia pri operácii.

# Princíp AUTONÓMIE

- **Môžeme bližšie špecifikovať ako:**
  - Informované a slobodné (vôľové) rozhodnutie (voľba).
  - Nezávislosť, svojbytnosť, sebaurčenie.
  - Spoluúčasť na rozhodovacích procesoch.
  - Zodpovednosť.
  - **Informovaný súhlas / informované odmietnutie.**

# Princíp SPRAVODLIVOSTI

- **Môžeme bližšie špecifikovať ako:**
  - Nediskriminovať (rasa, ochorenie, pohlavie, sexuálna orientácia....).
  - Nediskriminovať (úplatky, známosti, politici).
  - Ideálna a dostupná terapia.
  - Alokácia ekonomických a ľudských zdrojov.
  - Systém zdravotníckej starostlivosti / poistenie.

# Súhrn

- Štyri základné bioetické princípy



# Hodnoty v ošetrovateľskej etike

Život

Zdravie

Pomoc

Súcit

Dôstojnosť

Autonómia

Zodpovednosť

Starostlivosť

Spravodlivosť

Vzdelanie

Dôvernosť

Svedomitosť

Opatrnosť

MLčanlivosť

# Ďalšie etické prisahy a kódexy

*Lekárska prisaha* – súčasnosť.

*Etický kódex zdravotníckych pracovníkov*

*Práva pacientov* (a iných skupín, napr.: hosp. detí, psych. pacientov, práva umierajúcich).

# Význam ošetrovateľskej etiky

- Určuje smerovanie ošetrovateľstva (hodnoty – status).
- Reguluje správanie a rozhodovanie.
- Analýza problémov praxe, výskumu a teórie.
- Prevencia vzniku problémov.

# Literatúra

- BEAUCHAMP L.T., CHILDRESS, F.J. *Principles of Biomedical Ethics*. 3rd ed. New York, Oxford : Oxford University Press, 1989, 470 pp. ISBN 0-19-505902-6.
- FIŠEROVÁ, J. *Etika v ošetrovatelství : Pomocný učebný text*. Brno : IDVPZ, 1998. 60 s GLASA, J. 2000. Etika v ošetrovatelstve. In *Medicínska etika a bioetika*, 2000, roč. 7, č. 3-4, s. 6-13.
- GATSTMANS CH. Care as a Moral Attitude in Nursing. In *Nursing Ethics*, 1999, Vol. 6, No. 3, pp. 214-223.
- HAŠKOVCOVÁ, H. *Lékařská etika*. 3. vyd. Praha : Galén, 2002. ISBN 80-7262-132-7.
- Hippocrates Refusing Gift from Alexander*. Anne-Louis Girodet de Roucy-Trioson, Paris (1816).
- JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha : Triton, 2003. 223 s. ISBN 80-7254-329-6.

# Literatúra

- BEAUCHAMP L.T., CHILDRESS, F.J. *Principles of Biomedical Ethics*. 3rd ed. New York, Oxford : Oxford University Press, 1989, 470 pp. ISBN 0-19-505902-6.
- KOZIEROVÁ, B., ERBOVÁ, G., OLIVIEROVÁ, R. *Ošetrovateľstvo I*. 1.vyd. Martin : Osveta, 1995. 836 s. ISBN 80-217-0528-0.
- NEMČEKOVÁ, M., ŽIAKOVÁ, K., MIŠTUNA, D. *Práva pacientov : Medicínske, ošetrovateľské a filozoficko-etické súvislosti*. 2. vyd. Martin : Osveta, 2004. 213 s. ISBN 80-8063-162-X.
- SARA, T.F., JOHNSTONE, M.J. *Ethics in Nursing Practice*. 2nd ed. Oxford : Blackwell Science, 2002. pp. 220. ISBN 0-632-05935-4.
- The ICN Code of Ethics for Nurses* (Geneva: ICN, 2006), s. 1-12.
- WILLIAMS, J.R. *Medical Ethics Manual*. 1st ed. World medical Association, 2005, 134 p. ISBN 92-990028-1-9.